

Izloženost, povjerenje i manipulacije: mediji u svakodnevici djece i mladih

Doc.dr.sc. Igor Kanižaj
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Studij novinarstva
www.djecamedija.org
ikanizaj@fpzg.hr

- **“Mediji su izvor napetosti unutar obitelji. Privatnost je učinila dom izrazito važnim mjestom za opuštanje, pri čemu mediji imaju ključnu ulogu.”** (Livingstone, Bovill, 2001: 327).
- Individualizacija vodi do toga da djeca kako rastu tako i razvijaju “kulturu spavaće sobe”.
- **Dom postaje mjesto na kojem živimo skupa, ali odvojeno...**

2

Zajedno, ali bez zajedništva...

IZLOŽENOST

96% na internetu (60-240 min/dnevno)
 50% mladih na društvenim mrežama
 za vrijeme nastave (PZZDGZ, 2013)
 14 sati tjedno uz video igrice (Bilić, 2010)
 93% u dobi od 11-18 ima profil na
 društvenim mrežama (PZZDGZ)
 1/5 nekoliko puta ili često prima
 uvredljive poruke (PZZDGZ)

PHOTO SOURCE: www.stidnaach.com

ZNANJE

Jednom mjesečno (45')
 Hrvatski jezik
 Medijska kultura

Image: english.audijo.net

48% vjeruje internetu,
 televiziji 29%,
 dnevnim novinama 12%,
 radiju 6%

(GfK, 2011) Csk: 15-30

- „Djeca i mladi u Europi provode više vremena pred televizijskim ekranima i kompjuterom nego u školskim klupama.
- Od 6-18 godine za vrijeme osnovne i srednje škole u razredu provedu 11.000 sati, a 15.000 sati pred televizijom”

Mandarić, 2012: 131

Dječja televizija – specijalizirani kanali

- 280 dječjih kanala u EU.
- 320 u cijeloj Europi.
- Samo 21 unutar javnih servisa.
- Najveći procvat dogodio se između 2006-2010 s rastom Disneya (63), Cartoon Networka, Nickelodeona (44) i Boomeranga (21).

IZVOR: <http://advanced-television.com/2013/06/03/childrens-tv-continues-to-grow-in-eu/>

UNICEF, Mišljenja i stavovi djece i mladih u Hrvatskoj

- Marja bi htjela gledati proste filmove gdje se ljube i goli su.
- Bilo bi manje omgpa što djeca ne smiju gledati.
- Filmovi koje ne smiju gledati djeca (gdje na nebu televizora piše 12 godina).
- Najmanje filmova koji imaju ograničenje 12, 16, 18 godina.
- Filmovi ljubavni, ali tamo gdje se varaju.
- One užasne i zlobne filmove i serije.
- Onih filmova kada se odmah okidaju goli.
- Prosti programi gdje se goli, gdje prstača.

Neumjerena konzumacija

- 1,314 roditelja i djece, Quebec,
- Gledanje televizije utječe na prehrambene navike
- Svaki dodatni sat tv programa = 6% slabija matematika
- 7% manje aktivni na satu
- 10% više žrtve vršnjaka

05/2010

10

A njegova učiteljica/učitelj?

- Volja i želja da pomognu iako često ne znaju kako!
- Obrazovanje koje ne prati trendove i razvoj medija.
- Diploma bez medijske kulture?
- Slaba institucionalna pomoć.
- Slabi programi cjeloživotnog učenja.
- Mali broj udžbenika i radnih listića.
- Skupo je sve to skupa!?

Photo: www.reality-habit.org

Osposobljeni za medije?

- Naše škole imaju dugu tradiciju proizvodnje medija!
- LIDRANO
- Veliki broj školskih novina, radijskih i tv programa.
- Snažna prisutnost strukovnih udruga.
- Neiskorišteni potencijali knjižnice!

A što kaže opća javnost?

Smatrate li da je u obrazovni sustav potrebno uvrstiti medijski odgoj čija je svrha učenje korištenja medija i odnosa prema medijskom sadržaju?

Da 62 %

Izvor: DKMK & Ipsos Puls, lipanj 2013, n=1080, 10+, Hrvatska, rep.

A mladi?

- Čak **64,1 %** djece u dobi od 10 do 19 godina smatra da bi s medijskim odgojem trebalo započeti u petom razredu.
- **46,0 %** njih smatra da bi medijski odgoj trebao biti posebni predmet u školi.

Mogućnosti u Hrvatskoj

- Senzibiliziranost javnosti, roditelja, nastavnika i učitelja
- Aktivnosti udruga civilnog društva
- Članstvo u EU-u, provođenje preporuka i korištenje fondova (Erasmus+, Creative Europe)
- Novi edukativni i sveučilišni programi
- Otvorenost institucija pravobranitelja
- Specijalizirani programi poput Komunikološke škole, Dana medijske kulture dr. Ante Petrić
- Informacijska pismenost djece i mladih
- Infrastruktura Agencije za odgoj i obrazovanje
- Školsko stvaralaštvo
- Je li medijska pismenost važna za građanski odgoj?
- Vijeće za elektroničke medije?

Prijetnje

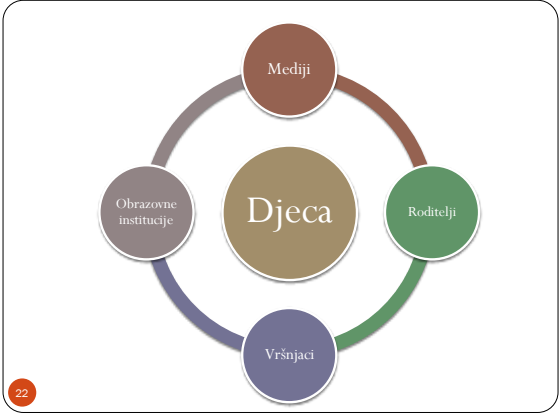

- Neusklađenost Kurikuluma s nastavnim planovima i programima sveučilišnih studija koji obrazuju učitelje i nastavnike hrvatskog jezika.
- Profesori hrvatskog jezika obvezni su predavati medijsku kulturu iako svi nisu mogli steći potrebne kompetencije i znanja.
- Neujednačena praksa u osnovnim i srednjim školama.
- Nema suradnje između ministarstava niti posebnog tijela za koordinaciju medijske pismenosti.
- Medijska pismenost nije definirana kao pojam.

Još nekoliko prijetnji...

- Nedovoljan broj specijaliziranih edukativnih programa.
- Mali broj udžbenika za medijsku kulturu.
- Uspješnost provođenja programa u velikoj mjeri ovisi o ravnateljima.
- Slaba informatička pismenost djece i mladih.
- Financiranje?
- **Smijemo li poučavati o medijima (ili poučavati uz medije) ako ih ne poznajemo?**

Tko je kriv?

Crtani filmovi

- Prvi program s kojim se dijete susreće.
- Roditelji i djeca ih ne gledaju kritički.
- Prvi primjeri surogat dadilje.
- Prve reklame.
- Prvo nasilje.
- Zašto crtici u Hrvatskoj nemaju kategorizaciju?
- Komerrijalni vs. javni televizijski programi?
- Postoje li znanstveni dokazi da su nasilni crtici medijski štetan sadržaj?

- Učestalost nasilja u crticiima veća je nego u akcijskim dramama ili komedijama (Potter, Warren, 1998)
- Veća je šansa da će mladi medijski prikazano nasilje vidjeti tijekom crtica kroz subotnje prijedodne nego u najgledanijem televizijskom programu (prema Kirsch, 2006)
- Terenska istraživanja pokazala su da se agresivno ponašanje prema vršnjacima povećava nakon što dijete pogleda nasilne crtice koji nasilje ne prikazuju na humorističan način (ibid, 555)
- Postoji li razlika između crtica nekada i danas?

Posljedice pretjerane konzumacije – video igre

- 1. Učenici koji češće gledaju televiziju, **češće vrše fizičko i indirektno nasilje** nad ostalim učenicima
- 2. Oni koji češće gledaju emisije u kojima ima više nasilje, **češće iskazuju** i sva tri oblika nasilnog ponašanja prema drugim učenicima.
- 3. Učenici koji češće igraju videoigre i **češće vrše fizičko i verbalno nasilje** nad ostalim učenicima.
- 4. Izloženost medijskom nasilju **povećava rizik za agresivno i nasilno ponašanje** prema vršnjacima u realnom svijetu.

Isvor: Bilić, 2010

“Mladi i djeca su razumljivo zbunjeni porukama koje dobivaju kada im roditelji ili odgajatelji kažu: ‘nemoj se tući’ ili ‘nemoj vraćati drugima’, ako gledaju konflikte koji se u medijima i crticiima rješavaju upravo agresivnim ponašanjem”

(Erwin, Morton, 2008: 107).

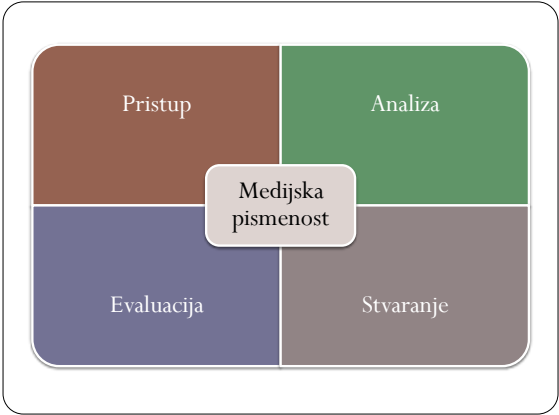
Izazovi

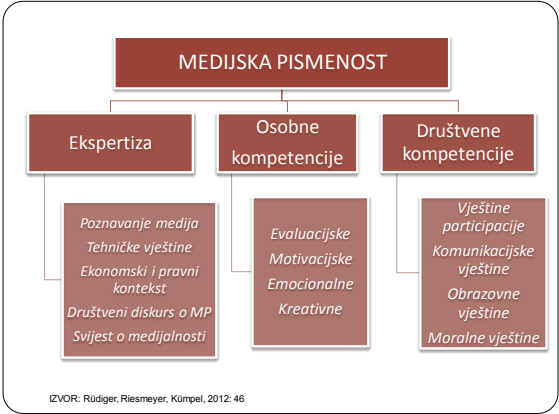
- Izvještavanje o mladima u informativnom programu u odnosu na obrazovni ili dječji program.
- Problem pristupa i dostupnosti sadržaja koji nije prikladan za djecu i mlade.
- Odgovornost institucija koje ne provode dosljedno zakone.
- Višestruki problemi u odgoju publike za medije.
- Djeca i mladi nemaju svoje predstavnike u programu koji je njima posvećen, ili kada se o njima izvještava.

Izlazna strategija?

Prema odgoju za medije

- Tehnologija je **ubrzala** razvoj medija koji su proželi naše slobodno vrijeme.
- Djeca i mladi najviše **konzumiraju** takve medije iako ne poznaju dovoljno sve rizike i opasnosti.
- Roditelji nisu imali priliku **učiti** o medijima.
- Učitelji moraju predavati o medijima iako ne postoji adekvatno **obrazovanje** ni sustavan odgoj za medije.
- Predstavnici institucija **ne prepoznaju** u dovoljnoj mjeri važnost i utjecaj koji mediji imaju u životu djece i mladih.
- Najvažniji sadržaj u našim medijima **nije reguliran**.
- Djeca i mladi **proizvode sadržaj** iako ga nisu analizirali ni vrednovali.

- Mladi kao kreatori medijskog sadržaja.
- Promocija primjera dobre prakse.
- Snažna regulacija programa kojima su djeca i mladi najviše izloženi.
- Odgoj za medije na svim razinama.
- Vijeće mladih javne televizije.
- Posebni odbori mladih na lokalnim razinama.

A iza nas su i rezultati

- 250 radionica, 3000 sudionika, 7 gradova
- Znanstvene aktivnosti: knjiga „Djeca medija“ i znanstveni skup „Mediji i djeca“
- 39 radijskih programa
- 900 priloga na www.djecamedija.org
- 100.000 posjetitelja
- Kanali na društvenim mrežama
- Tematske radionice: elektroničko zlostavljanje, sigurniji Internet, senzacionalizam u medijima, crtani filmovi, video igre, mediji i oglašavanje
- Strateško partnerstvo s European Association for Viewers Interests (EAVI)
- „Od medijske kulture do nasilja“, Velika Gorica, 40/7/1100

**Dobro došli u svijet interneta
SIGURNI UZ DJECU MEDIJA**

I oni su našli svoj put u medijskoj pismenosti!

Na prekretnici...

„Medijski nepismeni postat će isključeni!”

Ronald Plasterk,
Nizozemski ministar obrazovanja kulture i znanosti, 2007.
